

TÜRK'ÜN ÖZELLİKLERİ

DOÇ. DR. CELALETTİN YAVUZ*

"Bir tek Türk yalnız başına da olsa bir millettir"¹,

A lman tarihçilerinden biri Türkler hakkında; "Türk, yani atalarının, Herodot'un 'Taritaos'u ve İncil'deki tek apostol 'Togarmax' ile eşit olduğu sanılmaktadır. Erkek kardeşleri Tatar ve Moğol adıyla anılmış ve onların soyundan da aynı isimli halklar türemiştir. Bu halklar yüzyıllar boyunca Volga Nehri ile Ural Dağları arasında ve Çin'de yaşamışlardır. Altay Türklerini dağlarından inerek Batı'yı fethetmek üzere yola çıkaran nedenler hiçbir zaman bilinmemiştir..."² diye yazarak, bir bakıma Türk'ü kendisine göre kutsal kitaplardaki kahramanlarla özdeşleştirmektedir.

Büyük Selçuklu Devleti döneminde, 1073-1074 yıllarında Bağdat'ta, yabancıların Türkçe öğrenmeleri için Divanü Lügat'it-Türk'ü yazan Kâşgarlı Mahmut'un bu eserinden aktarılanlara göre; "olgunluk çağı" anlamına gelen "Türk" adı Tanrı tarafından verilmiştir. Hatta Kâşgarlı Mahmut bu iddiasını bir adım daha ileriye taşıyarak; "Türkler dünyanın hâkimidir. Tanrı devlet güneşini Türklerin burcunda doğdurmuş, göklerdeki dairelere benzeyen diğer devletleri onun etrafında döndürmüştür." diye yazmaktadır.³ Oğuz topluluklarında "ne servet ne mevki, fertler arasında bir fark yaratılmadığı" gibi, eski Türklerde bir kimse'nin bir diğerine uşaklık etmesi de söz konusu değildi.⁴

Bu yazıda Türk'ün değişik özellikleri, Türk ve yabancı kaynaklar esas alınarak verilmeye çalışılmıştır.

* TÜRKSAM Başkanı Yardımcısı.

Türk ve Türk Hakanı İlişkileri

Eski Çin yıllıklarından, Orhun Kitabeleri'nden ve Kutadgu Bilig'den aktarılmış olan bilgilere göre; Türk devletini temsil eden hakanın görevleri "Barış ve sükunu sağlamak ve bunu yalnız Türk ülkesi ölçüsünde değil, dünya çapında gerçekleştirmek." idi. Asya Hun Devleti'nin hakanı "Dünyayı huzur içinde yönetmesi için Tanrı tarafından yetkili kılınmıştı." Türk hakanının ikinci görevi ise; "Millet aç ise doyurmak, çıplak ise giydirmek, az ise çoğaltmaktır." Aynı konuda Bilge Kağan'ın Orhun Kitabeleri'ndeki ifadeleri "Kağan olduğumda aç milleti toplattım, fakiri zengin ettim, az milleti çok kıldım!" şeklindedir. Bir başka yerde, "Çıplak milleti giydirdim. fakiri zengin, azı çok kıldım. Değerli il'den değerli kaganlıdan daha iyi kıldım!"

Türk hakanının üçüncü görevi; vatanı savunmak, milleti korumaktır. Bilge Kağan bu konuda da; "Milleti dört yandan düşmansız kıldım. ... (..) Türk milleti için uyumadım, gündüz oturmam. Kardeşim Kül Tegin ile ve iki şad ölesiye çalıştık, millet için..." Kutadgu Bilig'de ise; "Milletin karnı doymalı, avam halk karnını düşünür. Bey (hükümdar) tarafından memurlara, işçilere aç mısın, tok musun diye sorulmalı! Bey'in eli açık olmalı!.. Bir hükümdar kuldan fakir adını kaldıramazsa nasıl hükümdar olur?" diye yazılı olup, bir milletin devletten öncelikle beklediği üç önemli hususu şöyle vurgulamaktadır:

- a. Para ayarının bozulmaması (iktisadi istikrar),
- b. Adaletli kanun (mülkün temeli),
- c. Kargaşaya mani olunması (asayiş).

Bunlarla da yetinilmeyip; "Ey hükümdar sen önce bunları yerine getir, sonra milletten hakkını isteyebilirsin!" denilmekte ve ilaveten, "Bey, iyi kanun yap, o kanna evvela kendin riayet et ki, millet de sana boyun eğsin!" diye yazılmaktadır. Eski Türklerde devlet idaresinin temeli töre hükümleri idi. Töreye riayet edildiği sürece devlet kurmak mümkündü. Türk töresi daima zamana ve çevreye göre gereken değişikliklere tabi tutulmuştur. Ancak, Anayasa niteliğindeki şu dört prensip hiç değişmemiştir: könülük (adalet), tüzlük (eşitlik), uzluk (yararlılık) ve kişilik (evrensellik). Bu ifadelerden de anlaşılacağı üzere, eski Türk devletlerinde hakanın "ilahî kaynaklı" oluşu onu, yeryüzündeki icraatından, Tanrı huzurunda sorumlu bırakıyordu. Dolayısıyla Türk hükümdarı kendisini, Tanrı başışı iktidarın hesabını vermeye her zaman hazır olarak "Hak'ın gereklerini icraya memur bir kişi" kabul ediyordu.⁵

Ancak, burada unutulmaması gereken bir ayrıntı ise, Türk hakanlarında hükmetme hususunun bencillik ve istismar unsuru olmadığıdır. Türklerde beylik demek; "Gök-Tanrı'dan kaynak alan evrensel devlet telakkisinin bir gereği olarak, asıl özelliği, karşılık beklemeden koruyucu olmaktır." Bunun için temel neden hükmedilen insanların sevilmesidir. İnsan sevgisinden kaynaklanan koruyuculuk, adalet, hürriyet ve eşitlik düşüncelerini getirmiştir. Türk devletlerinde görülen töre prensipleri böylelikle daha açık bir anlam kazanmaktadır. Bu ne-

denledir ki Türkler, tarihte çeşitli kavimleri idare etmekte mahir olabilmüşler, insan psikolojisini en iyi tanıyan, anlayan ve bu sahada Antik Çağ medeniyetinin temsilcilerini bile geride bırakan bir millet olabilmüşlerdir. Buna Türk'ün "gerçekçilik" özelliği de denilebilir. Beylik duygusu ile insan sevgisi ve gerçekliği bir araya getirerek özetlenebilecek eski Türk düşüncesinin esaslarını ahlak prensibi yapmış, yani hayatında düstur edinmiş insana Eski Türkçede "alp" adı verilirdi.

Türkçede er; erkek, cesur kişidir. Alp ise, yiğit insan demektir. Cesareti ile mücadele ruhunu geliştirici "ad verme" ve "ant içme" gibi gelenekleri "alp"lığın devamını sağlayan eski Türk topluluğunda debdebe, gösteriş ve servete değer verilmez, yalancılıktan da şiddetle nefret edilirdi. Bu nedenledir ki, devletler arası antlaşmalarda sadece söz verilmekle yetinilir, bu sözün diğer devletlerin yazılı taahhütlerinden de üst derecede önem taşıması, eski Türk'ün bugün de millî gelenek hâlinde devam eden "Söz namustur." telakkisini ahlaki bir meziyet olarak ortaya koyduğu söylenebilir. Türklerin bir diğer özelliği de "utançağ" bir millet oluşudur. Türklerle temasta bulunan tüm eski milletlerin kaynaklarından aktarılanlara göre "Türkler; savaş meydanlarında değil, rahat döşekte ölmekten, hatta yaşlanıp hastalanmaktan utanırlardı. Esir olmak, köle durumuna düşmek, kadınlarının düşman eline geçmesi büyük utanç kaynağı" idi. Türkler, gösteriş içinde yaşamaktan, böbürlenmekten, başarıları dolayısıyla övünmekten ve övülmekten, verdikleri sözü yerine getirememekten, yalan söylemekten utanırlardı.⁶

Eski Türk anlayışında devleti biçimlendiren yüksek otorite "kağan" ve mensubu bulunduğu hanedandı. Kağan, Tanrı ile halk arasında bir aracı gibi kabul edilmekteydi. İktidarı elde tutmanın üç temel koşulu vardı: (1) Tanrı (Gök) tarafından iktidara (kut) layık görülmüş olmak, (2) Yeryüzü ve suların istek ve iktidarı (Er-Sut), (3) Türklerin faaliyetleri. İslamiyet öncesinde Türklerde, egemenliğin kaynağı ilahî nitelikte kabul edilmekteydi. Bu anlayışa göre, Tanrı egemenliği bizzat uygulamaz, ancak sahip olduğu egemenliği Türk kağanı aracılığıyla icra ederdi. Yani, Türk kağanının kullanmakta olduğu egemenlik kutsal bir kaynağa dayanmaktaydı. Göktürk kaynaklarından alıntılara göre, Tanrı'nın kağana "kut" bağışlanması, kağana, topluma uyması gereken buyruğu verme yetkisi verilmekteydi. Bununla birlikte, şayet kağan iktidarı gerektiği gibi kullanamamışsa, bu kut kendisinden geri alınabilirdi. Kağan, sahip olduğu kutsal yönetme yetkisine dayanarak, Türkçe ve onun farklı biçimlerini konuşan akraba boylarını aynı devlet çatısı altında topluyordu.⁷

Türklerde beylik demek; "Gök-Tanrı'dan kaynak alan evrensel devlet telakkisinin bir gereği olarak, asıl özelliği, karşılık beklemeden koruyucu olmaktır."

Türk toplumlarında devlet başkanlığı dışındaki makam ve mevkiler için liyakat esası vardı. Bu mevkiler kazanılan başarıların ardından elde edilebilirdi. Herkes yetenek ve çalışkanlığı oranında uygun makamlara yükselebilirdi. Bu husus devlet kademelerinde olduğu gibi, toplum içinde bir değer ve saygınlık kazanmak için de geçerliydi. Temelde kölelik, sınıflaşma vb.nin olmayışı, yönetici ve yönetilen tabakaların soy niteliklerine göre ayrılmaması, fertlerin doğuştan mevki sahibi olmasına engel teşkil ediyordu. Böylelikle geniş halk kitlelerinin önu açılıyor, bir köylü çocuğu yetenekleri sayesinde ordu komutanı veya sadrazam olabiliyor, gerektiği zaman da görevden ayrılıyordu. Türklerde idari bir aristokraziye rastlanmıyordu. Kapalı zümre hâlinde devam eden tek makam hükümdarlıktı.⁸

Türk toplumlarında devlet başkanlığı dışındaki makam ve mevkiler için liyakat esası vardı. Bu mevkiler kazanılan başarıların ardından elde edilebilirdi. Herkes yetenek ve çalışkanlığı oranında uygun makamlara yükselebilirdi.

Türkler Müslüman olduktan sonra Türk idareciler tarafından İslami isimler, unvanlar, lakaplar alınması, mevcut hükümet teşkilatının muhafaza edilmesi, devleti koruma hizmetine yerli unsurların iştirak ettirilmesi ve İslam inanç ve ideallerinin devlette üstün bir manevi güç durumuna yükselmesi Türk siyasi teşekküllerinin özellikleri olmuştur. Öte yandan, Türk devletleri tam anlamıyla bir İslam devleti" de olmamışlardır. Aradaki fark temelde ve özde olduğu için önemlidir. Türk-İslam devletinin "İslam devleti"nden ayrıldığı noktalar özellikle, hükümdarlık anlayışı, devlette askerî karakter, dinî davranış, toprak rejimi ve sosyal haklarda belirgindir. Dolayısıyla, Türk devletleri İslam dininin hâkim olduğu ülkelerde mevcut "kültür çevresi" değerleri ile bozkır Türk siyasi, sosyal, hukuki örf ve geleneklerinin birbiri ile kaynaştığı, kendine has karaktere sahip teşekküllerdir.⁹

Türk'ün Bazı "Zayıf" Yanları

Türklerin, buraya kadar verilen "güçlü" yanları yanında, "zayıflıklarını" ortaya koyan diğer özellikleri de mevcuttur. Türkler karşısındakilere ve tatlı sözlerle çabucak kanabilecek "safazan" özelliklere de sahiptir. Türklerin özellikle Çin karşısında bu özellikleri yüzünden âciz kalmalarını Bilge Kağan şöyle anlatmaktadır: "...Çin milletinin sözü tatlı, ipek kumaşı yumuşak imiş. Tatlı sözle, yumuşak ipek kumaşla aldatıp uzak milleti öylece yaklaştırmış. Yaklaştırdıktan sonra, onun hakkında kötü şeyler düşünürmüş. İyi bilgili insanı, iyi cesur insanı yürütmezmiş... Tatlı sözüne, yumuşak ipek kumaşına aldanıp, ey Türk milleti, nice evladını kaybettin. Türk milleti, öldün; Türk milleti, öleceksin. Güneyde Çoğay Ormanı'na, Töğültün Ovası'na konayım dersen, Türk milleti,

öleceksin... (...) Türk milleti, tokluğun kıymetini bilmedin. Açlık tokluk düşünmedin. Bir doyunca açlık aklına gelmedi. Öyle yaptığın için, seni besleyip bakmış olan kağanının sözünü dinlemeden kalkıp Çin'e gittin. Hep orada mahvoldun, yok edildin. (...) Beyler ve millet ahenksiz olduğu için, Çin milleti hilekâr ve sahtekâr olduğu için, aldatıcı olduğu için, küçük kardeş ve büyük kardeşi birbirine düşürdüğü için, bey ve milleti karşılıklı çekiştirdiği için, Türk milleti il yaptığı ilini elden çıkarmış, kağan yaptığı kağanının kaybedivermiş. Çin milletine beylik erkek evladını kul kıldı, hanımlık kız evladını cariye kıldı. Türk Beyler Türk adını bıraktı, Çinli adı alıp Çin beyi olarak Çin kağanına itaat eder olmuş. Elli yıl işini gücünü ona vermiş. Doğuda gün doğusuna kadar, batıda gün batısına kadar ordular gönderip Çin kağanı adına hep kendi ilini töresini zapt etmiş..."¹⁰

Türkler hakkında, Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde uzun yıllar İstanbul'da İngiliz Sefaretinde çalışan Edwin Grey'in, 11 Ağustos 1908 tarihli ve II. Meşrutiyetin ilanından sonra İngiltere'nin İstanbul Sefiri G. Lowther'e göndermiş olduğu " ...Türkiye'de olanlar öylesine harikadır ki, Anayasa'yı uzun müddet devam ettireceklerini sanmıyorum. Irklarının ve dinlerinin tesirinde yeniden şiddete ve düzensizliğe kayacaklardır. Bu vaziyet kudretli bir askerî diktatörlük doğurabilir..."¹¹ şeklindeki telgrafından, Türkler hakkındaki olumsuz düşüncelerinin ne derece derin olduğunu anlamak zor değildir.

Türklerin iyi sayılmayan bir diğer özelliği de ne yazık ki, "çevreye uyum" düşüncesi ile benliğini zaman içinde kaybetme tehlikesi yaşamasıdır. Bu özellik, kültürlü ve yabancılarla temas konusunda kolaylıkları olanlarda ne yazık ki daha da fazladır. Nispeten kültürü az ve okuyamamış Türkler, yabancılarla temasta güçlük çektikleri, biraz da endişe ettikleri için, âdeta ipek böceklerinin kendi "kozaları" içinde kaldıkları gibi, öz benliğini yitirmeme konusunda daha sağlam duruş sergileyebilmektedirler. Ancak, bunların eksikliği de çağın gerisinde kalmak, yoksullaşmak, eğitimden yoksun kalmakla sonuçlanmaktadır.

Öte yandan, Türklerin zayıf sayılan bir diğer yanı da kendi ana dillerini korumadaki aymazlığı ya da "cehalet"idir. Bu nedenden dolayı ki Türk dili yabancı diller tarafından çok çabuk "kirletilebilen" bir dil olmaktadır. Tarihimize bakıldığında dilimizin Büyük Selçuklu Devleti döneminde Acemlerin etkisiyle Farsça tarafından, Osmanlı İmparatorluğu döneminde özellikle "saray dili" ve edebiyat dili hâline getirilerek, Arapça ve Farsça kelimelerle sözde "zenginleştirildiği"; ancak aslında "kirletilmiş" olduğu görülmektedir. Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde ise, "Genç Türklerin"¹² Fransız kültürü etkisine girerek o dönemde başta teknik kelimeler olmak üzere pek çok Fransızca kelimeyle Türk dilini kirletmiş oldukları, bu kirliliği sanat ve edebiyata taşımış oldukları görülmektedir.¹³ Bugün bile "affedersiniz" diyecekken, âdeta omurgamıza yazılmış gibi, "pardon" deme kötü alışkanlığını, "Teşekkür ederim." yerine "mersi" deme yanlışlığını sürdürenler azımsanmayacak kadar kalabalıktır. Özellikle NATO üyesi olduktan sonra ikinci bir dille (İngilizce) dilimizi daha fazla kirlet-

meye, bir kelime ya da kavramın Türkçesi var iken, bunun İngilizcesini söyleyerek, karşımızdakine “bilgili, ya da kültürlü” olduğumuzu hissettirme yanlışlığına da düşmeye başladık. Ne yazık ki, bu kötü alışkanlıklar okumuş çevrelerde (akademisyenler, bürokrat, kurmay-general/amiral) çevresinde alabildiğine yaygındır. Bu durum daha da büyük bir vahamet yaratmakta, öğrenciler ya da öğrenmeye aç genç bürokrat ve subaylar da “hayranı” oldukları hocaları, amirleri veya komutanlarını taklitle aynı yanlışlık zincirini daha da uzatmaktadır.¹⁴

“Türk” İsminin Kahramanlık ve Savaşçılıkla Özdeşleşmesi

Şarkiyatçı Bernard Lewis, “Türk-Müslüman” olarak da Türkleri ayırt etmektedir. Bu düşünce sadece Lewis’le sınırlı kalmamakta, Orta Çağ karanlığında bocalayan Avrupalı Hristiyanların da “Adam Türk oldu.” diye, Müslümanlığı kabul eden Hristiyanların Engizisyon Mahkemesi önüne çıkarıldığına ilişkin örnekler çoğaltılmaktadır. Tıpkı Müslümanların; İslamiyet’i bırakıp Hristiyan olanlara Frenkleşme ya da gâvurlaşma dediği gibi, Müslüman olan Hristiyanlara da “Türkleşti.” denilecek kadar, Türkler İslamiyet’le özdeşleşmiştir. Bunu bir adım daha öteye taşıyanlar, militan Müslümanlığın Türklük demek olduğunu, Batı dünyası için “Türk eşittir, korkulacak militan Müslüman.” demek olduğunu iddia etmektedirler. Zira öbür Müslümanlar çok eğlencelidir. Hafız vardır, Sadi vardır, Hayyam vardır. Onların şiirlerini okurlar. Almandada Müslüman Arap çok iyi ve eğlencelidir. Çöl medeniyeti vardır. Bin bir gece masalları vardır. Bunları saygıyla karşılarlar. Ama Türk denilince iş değişmektedir. Zira “Türk” denilince karşıda “militan” biçimde bir kuvvet olduğu akla gelmektedir.¹⁵

Aslında Türk’ün, “militan” ve çekinilecek bir kuvvet anlamı taşıdığı, sadece Batı dünyası tarafından algılanmamaktadır. Bu konuda Çin Seddi’nin ağırlıklı olarak Türk akınlarından sakınmak için inşa edildiği de dikkate alınırsa, Doğu dünyasının da Türkler hakkındaki düşüncesi “militan” ya da “savaşçı” ve çekinilecek bir kuvvet demektir. Ama bu oldukça geride kalmış tarihî gerçekler de bir tarafa bırakılabilir. XX. yüzyılda doğrudan tanık olduğum bir hadiseden de bunu anlayabilmek mümkün olabilmıştır: Eylül 1988 içinde Almanya’nın Köln şehri yakınındaki Federal Dil Okulunda¹⁶ iken ilk karşılaştığım yabancı Bengladeşli bir karacı binbaşı idi. Mahmoud Chaudrie isimli bu subay, ilk karşılaşmamızda Türk olduğumu öğrendiği zaman, hayret ve itina ile beni süzdü ve “Türkler savaşçıdır!”¹⁷ dedi. Müslüman olan Bengladeşli subay, sadece Batı dünyasının değil, Doğu dünyasının da Türkleri bir savaşçı gibi gördüğünü açık bir şekilde işaret etmişti. Veya bir başkası, Türkleri pek de sevdiği söylenemeyecek Fransız düşünürü Voltaire de Türkler için, “Virgilius’un Romalılar hakkında söylediği şu söz Türklere de yaraşabilir: Sanatları kumandanlıktır!” demiştir. Voltaire ayrıca; “Türkler yenilebilse de boyunduruk altına alnamayan dövüşken bir millettir.” diyerek Türk’ün mücadele azim ve iradesini ortaya koyduğu gibi, “Türkler misafirci, hoşgörü sahibi ve zannımızdan fazla sözlerine sadıktırlar!”

ifadesiyle, savaşçılığının yanındaki diğer önemli erdemlerini de yazmadan edememiştir.¹⁸

Türk'ün savaşçılığı, hatta bir adım daha öteye taşınarak, kahramanlığı konusu Osmanlı Devleti'nin son büyük savaşında ortaya çıkan bir büyük komutan Mustafa Kemal Atatürk tarafından da özellikle ve şöyle vurgulanmaktadır:

“Ben Batı milletlerini, bütün dünyanın milletlerini tanırım. Fransızları tanırım, Almanları, Rusları ve bütün dünyanın milletlerini şahsen tanırım ve bu tanışmam da harp sahalarında olmuştur, ateş altında olmuştur. Ölüm karşısında olmuştur. Yemin ederek size temin ederim ki, bizim milletimizin manevi kuvveti bütün milletlerin manevi kuvvetinin üstündedir.”

Atatürk, Türk'ün üstün vasıflarını şöyle sürdürüyor: “Türk milleti güzel her şeyi, her medeni şeyi, her yüksek şeyi sever, takdir eder. Fakat muhakkaktır ki, her şeyin üstünde tapındığı bir şey varsa, o da kahramanlıktır. (...) Bizim başka milletlerden hiçbir eksiğimiz yok. Cesuruz, zekiyiz, çalışkanız, yüksek maksatlar uğrunda ölmesini biliriz.”¹⁹

Türk, bazen üzülse de kalbine taş basar ve ağlamaz. Bunu, pek çok kez PKK terör örgütüyle çıkan çatışmalarda şehit olanların sadece babalarında değil, annelerinde de görmek mümkün olmaktadır. Şırnak'taki bir çatışmada şehit düşen Jandarma Uzman Çavuş Muhterem Yağbasan'ın Adana'nın Saimbeyli ilçesinde 9 Nisan 2007 tarihinde cenazesinin defnedilişi sırasında, annesi Fatma Yağbasan, “Ağlayıp da teröristlere bayram yaptırmayacağım.” diyerek bu vakar ve kahramanca duruşu sergilemiştir.²⁰

Türkler, tarihlerinin ilk dönemlerinde siyasi teşkilat ve askerî kabiliyetleri ile tanınmış oldukları gibi, dünyada ilk kez ata binerek onu bir harp silah vasıtası olarak meydana çıkarmışlar, o zamandan beri tek Tanrı'ya inanmışlar, millî şuura ve insanlık duygularına bağlanmış ve dünya hâkimiyeti davasına girmişlerdir. Bu maddi ve manevi kuvvetlerle çok geniş coğrafyalarda büyük imparatorluklar kuran Türkler, hâkimiyetleri altına aldıkları ve temas içinde oldukları kavimlere siyasi teşkilatlarını ve askerî tekniklerini vermişlerdir. Uzak ve Yakın Doğu ülkeleri, Asya ve Avrupa kıtaları arasında din, kültür ve alfabelerin, ticari ve sanayi maddelerinin değişimine imkânlar hazırlayarak uygarlık tarihine de hizmet etmişlerdir.²¹ Türklerde, Türk hakanının insanlığı yönetmek için yaratıldığı kanısı hâkimdir. Bu husus Kültigin Anıtları'ndan alıntıyla şöyle belirtilmektedir: “Yukarıda gökyüzü, aşağıda kara toprak yaratıldığında, ikisinin arasında insanoğlu var edildi. İnsanoğullarının üzerine ata-babam Bumin Kağan ve İstemi Kağan yaratılmışlardır.”²²

Türklerin İslamiyet'ten önceki dönemde tek tanrılı olmalarının en önemli sebebi Bahaddin Ögel'den yapılan alıntılara göre, atla dolu olan günlük yaşamları idi. Zira atlı Türkler yere, yalnızca atlarının ayakları ile bağlı idiler. Kendilerini “yağız yer ile masmavi gök arasında asılmış ve boşlukta yürür gibi” düşünürlerdi. Türk'ün başı gökte olup, zihnini yoran ve kalbini dolduran tek şey üzerini

kaplayan sonsuz mavilikti. Bu sonsuz gök kubbenin rengi ve tek kubbesi, onun düşüncelerini de birleştiren ve tek amaca yönelten önemli bir sebebi. Tıpkı ailesini, kendi başkanlığında toplayan kubbeli otağı ve evi gibi idi. Nasıl ki otağın altında bir aile reisi, gök kubbenin altında da bir Türk kağanı vardı, o hâlde bu sonsuz ve mavi kubbenin, onun üstünde dolaşan güneş, ay ve yıldızların da bir sahibi ve hakanı olmalıydı. Her şeyi yaratmış ve yaratıklara da yaşasınlar diye yerleri ve suları bahşetmişti. Bu düşünce yapısı nedeniyledir ki, Türkler daha çok erken çağlarda “tek Tanrı’ya” inanmışlardı.²³

Türk’ün Şefkat ve İnsanlık Vasıfları

Savaşçılığı ve kahramanlığı dost ve düşman herkes tarafından kabul edilen Türkler, aynı oranda şefkat ve insani duygularla da doludur. Bir “Hristiyan” yazardan aktarılanlara göre; Birinci Haçlı Seferi sırasında kuşatılan şehir bir ay sonunda ele geçirilir. Katliam korkunçtur. Mağlupların kanları sokaklarda su gibi akar. Süvariler geçerken etrafa kan sıçratırlar. Buna karşılık, İkinci Haçlı Seferi sırasında bozguna uğrayan Haçlı askerlerinin; “Düştüğü perişan hâle acıyan Türklere onlara yiyecek verir, yaralarını tedavi ederler. Böylesine müthiş savaşan bu insanlardaki, Haçlı aklının kavrayamadığı merhamet, adamları şaşkına çevirir. Üç bin Haçlı askeri Müslüman olur. Haçlı kaynakları bu olaydan, ‘Ey hıyanetten daha zalim olan merhamet’ diye bahsederler, Türkler iyilikleri ile dinimizi satın aldılar.” ifadeleri mevcuttur.²⁴

Savaşçılığı ve kahramanlığı dost ve düşman herkes tarafından kabul edilen Türkler, aynı oranda şefkat ve insani duygularla da doludur.

Türk’ün yüksek insani ve adaletle ilgili özelliklerini Atatürk de şöyle ifade etmektedir:

“Hiçbir millet, milletimizden ziyade yabancı unsurların itikat ve âdetlerine riayet etmemiştir. Hatta denilebilir ki diğer din sahiplerinin dinine ve milliyetine riayetkâr olan yegâne millet bizim milletimizdir.”

“Fatih İstanbul’da bulduğu dinî ve millî teşkilatı olduğu gibi bıraktı. Rum patriği, Bulgar eksarhu ve Ermeni katagigosu gibi Hristiyan din reisleri imtiyaza sahip oldu. Kendilerine her türlü serbestlik verildi. İstanbul’un fethinden beri, Müslüman olmayanların mazhar buldukları bu geniş imtiyazlar milletimizin dinen ve siyaseten dünyanın en müsaadekâr ve civanmert bir milleti olduğunu ispat eder en bariz delilidir.”²⁵

Hükûmetin ve milletin Hristiyan unsurlara karşı adilane hareketinin nedeninin Türk milletinin geleneklerinden ve İslamiyet’ten kaynaklandığını, bunun sonucunun da memleketin hemen her noktasında bile Hristiyan unsurların Müs-

lünanlardan daha çok huzur, refah ve servete sahip olduğunu söyleyen Atatürk, sözlerini şöyle sürdürmektedir:

“Eğer bunlar hakkında zulüm ile, gasp ile adaletsizce muamele edilmiş bulunsaydı elbette bugünkü hâl ve vaziyette bulunmamaları lazımdı. Bundan ötürü bunun için başka bir delil ve sebep söylemeğe lüzum görmüyorum. Fakat bu Hristiyan unsurların haricin teşvikleriyle veyahut ekmeğini yediği toprağa nankörlük ederek millî varlığımızı zedelemek, bozmak teşebbüslerinde bulunacakların fenalıklarına sert çekmek tabii ve zaruridir. Bugün en büyük, en kuvvetli ve en medeni milletlerin bu gibi meselelerde bize nispetle pek sert ve zorlayıcı muamelelere teşebbüs etmekte olduğu herkesçe bilinmektedir.”²⁶

Türkiye’deki Hristiyan, Yahudi ve diğer dinlere mensup toplumlari birer “azınlık” olarak görme yanlışlığının Lozan Konferansı ile gündeme geldiği iddiasıyla, Avrupalı milletlerin aralarındaki ayırım konusu şöyle açıklanmaktadır: “...Batı Avrupa insanları yabancı sevmez. Kabile toplumlari birbirlerini keserler, yerler. Sezar’ın Galya Savaşlarından beri bunun örnekleri çoktur. Kabileler birbirlerini yerler, başka kabileleri yardıma çağırırlar, o yardıma çağırdıkları kabileler de yardım ettiklerini yemeğe başlarlar bir müddet sonra. Bunun örnekleri çoktur ve toplumun içine, aşağı yukarı Orta Çağlarda yabancı bir unsur girmiştir; Yahudi. Hazmedememişlerdir. Yani, Hristiyanlığın Yahudileri lanetlemesi diye bir olay vardır İznik Konsülünde. Lanetleme! Dikkat edin, karar değil, lanetleme. Karar tashih edilir, lanetleme kalır. Bu lanetleme kararına rağmen, Doğu’daki Hristiyanlarla Yahudilerin arasında o kadar büyük itişme olmadığı hâlde, Batı’da nedense buna çok uyulmuştur ve sık sık pogromlar, Yahudi öldürmeler, hakaretler, gettolar - mesela getto yoktur Doğu’da - ortaya çıkmıştır.” Buna karşılık Osmanlı toplumunun, Osmanlı Devleti’nin bulunduğu cemiyetin Orta Doğu’da yer aldığı, burada mevcut tarihi mirasın firavunlar döneminden beri süre geldiği, bu bölgede kurulan imparatorlukların hepsinin daima başka dinlerden ve dillerden geldikleri hâlde, bölge insanlarını yönetmeye alışmış oldukları, ifade edilmektedir.²⁷

“Nomad (Göçebe) Türklerin” Medeni Olmadığına İlişkin İddialar

Türk’ün yukarıdaki tüm güzel özelliklerine rağmen, Türkleri geniş manada “nomad” (göçebe) kabul eden düşünür ve tarihçiler mevcuttur. Bunlardan biri İbni Haldun iken, diğeri İngiliz Tarihçi Arnold Toynbee’dir. Toynbee; Hristiyanlık, İslamiyet, Budizm, Hinduizm, Osiris (güneş tanrı) gibi herhangi bir inanç sisteminden bile yoksun saydığı nomadları “horde” (başı boş insan yığını, sürü) olarak vasıflandırmaktadır.²⁸ İbrahim Kafesoğlu’nun ifadeleriyle “biraz insafli davranıp”, göçebelerin bazı meziyetlerini de sıralamıştır. Hayvan yetiştirmek ve iradeli bir karaktere sahip olmak gibi. Kuraklık nedeniyle komşu yerleşik bölgelerdeki siyasi iktidar boşluklarından faydalanarak yaptıkları akınlarla etrafı istila eden göçebelerin bütün tarihlerinin bu kadarla sınırlandırıldığını iddia

etmektedir. Bir bakıma göçebe, “tarihî olmayan” bir cemiyetin insanıdır. Onların bir bölgeyi ele geçirmeleri fetret ya da kanunsuzluk devrine işarettir. Oysa İbni Haldun bile, şehirleştikten sonra göçebe bedevilerin devlet teşkilatı kurabileceklerini söylerken, Toynbee farklı düşünmektedir. Ona göre, “sonu olmayan” göçebelik, tıpkı “duraklamış” medeniyetler gibi ölüme mahkûmdur. Türkler de bu tarihsiz, kanunsuz nomadlardan bir kütle olup, istila ettiği ülkelerde olsa olsa “bekçilik” yapabilmiş Osmanlı Devleti’nin dahi, tarihte başarı kazandığının iddia edilemeyeceği görüşündedir.²⁹

Göçebelğin çok gelişmiş, çok sıkı örgütlenmiş ve doğal çevresi içinde en ekonomik bir yaşam biçimi olduğunu iddia eden Toynbee, göçebelilerin bozkırda yaşamlarını sürdürebilmeleri için disiplin ve örgütçülüğü geliştirdiğini, bunun ise göçebelere önünde durulmaz bir güç hâline getirdiğini ilave etmektedir. Göçebe beylerini çobana benzeten, insanları ise koyunlardan ve sığırlardan daha yumuşak başlı gören Toynbee, insanlar arasından seçilen “çoban köpekleri”nin özel olarak yetiştirildiğini ifadeyle “Bilinen bütün göçebe imparatorluklarında uygulanan yöntem bu olmuştur ve Osmanlılar bunu kendilerinden öncekiler ve çağdaşlarından çok daha etkili bir biçimde uygulamışlardır. Bunun nedeni, belki de kendilerinin küçük bir azınlık oluşturmaları, egemenlikleri altına aldıkları ulusların çok zeki ve çok daha kolay uygar olmaları ve böyle bir ortam içinde korunmak amacıyla daha büyük çabalar harcamalarıdır!” şeklinde açıklamasını sürdürmektedir.³⁰

Aslında Türkler, Toynbee’nin iddiasının aksine, yerleşik düzene çok daha önceleri geçmişlerdi. İç Asya göçebe gelenekleri yanında, batıya göç etmiş olan Türk boyları Ural-Hazar bölgesi arasındaki kavimlerden yerleşik düzene geçmeyi öğrenmişlerdi. Bu Türk boylarından Peçenekler, çeşitli Müslüman ve Bizans kaynaklarına göre, IX. yüzyıl başlarında Etil ve Yayık ırmakları bölgeleri ile Peçenek Dağları da denen Ural Dağları’nın eteklerinde yaşamaktaydılar. Göçebe geleneği yanında, yerleşik kültür unsurlarını da içeriyorlardı. Aslında bu özellik, tüm göçebe Türk toplumlarında göze çarpmaktaydı. Keza, hem göçebe hem de yerleşik kültür karakterini Oğuzlar, Siri Derya ve Anadolu’da da yüzyıllarca sürdürmüşlerdi. Yerleşik düzene geçen Oğuzlar, Büyük Selçuklu ve Anadolu Selçuklu Devletlerini kurmuşlardı. Daha sonra Anadolu’nun Türkleşmesi ile Osmanlı Devleti yerleşik düzen içinde kurulmuş, buna karşılık Türkmen boylarından bazıları 3-4 yüzyıl boyunca Anadolu’da göçebe hayat sürdürmüşlerdi.³¹

Osmanlı Devleti’nin son dönemlerinde yazmış olduğu bir kitabında, gene bir diğer İngiliz Sir Charles Eliot ise, Türklerin diğer “nomad” kabileler gibi gösterilmesine katılmayarak, bu konuda “Eğer Türkleri, Moğolları, Macarları, Mançularını ve diğerlerini bir bütün olarak kabul edersek, bu toplulukların birlikte oynadıkları rol çok büyük ve garip olmuştur. Kaderleri kurmak değil, teşhir etmek, düzeltmek değil, sadece fethetmektir. Yazarlarının kısır oluşu onları layık oldukları bir şöhretten mahrum etmiştir. Biz, şimdi bu karanlık parçalar hâlin-

deki kayıtları birleştirmeye çalışalım. İnsanın zihninden ne kadar heybetli isimler geçiyor. ‘Tanrı’nın Kırbaçları’ Hunlar, Avarlar ve Türkler; Gazneliler, Memluklar, Altınordu Devleti, Büyük Moğol, Cengiz Han, Timurlenk, Fatih Sultan Mehmed... Kuzey Afrika’dan Pasifik’e kadar yayılmışlardır. Viyana’ya, Japonya’ya seferler düzenlemişler, Rusya’yı, İran’ı, Hindistan’ı idare etmişlerdir. İmparatorlukları kısa ömürlü olmuştur, ama nasıl Peking’te tahtta bir Mançur oturuyorsa, İstanbul’daki tahtta da bir Türk vardır.”³² şeklinde bir ifade kullanmaktadır. Burada Sir Eliot’un Avarları, Gaznelileri, Memlukları, Altınordu Devleti’ni, Hunları, Timurlenk’i Türk olarak göstermemiş olması şaşırtıcıdır. Ayrıca, Osmanlı İmparatorluğu saymış olduğu devletler gibi “kısa ömürlü” olanlardan biri değil, tıpkı kendisinden önce varlık göstermiş Roma İmparatorluğu gibi, uzun ömürlü bir cihan imparatorluğu idi.

Osmanlı İmparatorluğu’nu Hristiyan ve Müslümanlara ait son derece geniş ve o dönemin milletleri ile dinleri için önemli ve kutsal toprakları kapsayan coğrafyada bir cihan imparatorluğu olduğunu savunan Paul Wittek daha farklı düşünmektedir. Wittek’e göre, “Merkezleri olan İstanbul’da İslam manevi hayatı, bir kere daha eski Bağdat ve Kahire kütüphanelerinden hazineler toplamış bir merkez buldu. Ve Müslümanların fikrî faaliyeti zengin ilmî esaslardan teşvik gördü. İmparatorluğun bütün şehirlerine kendilerine has şekli veren ve hatta Hindistan’a kadar uzanan, biraz kuru olmakla beraber, o muhteşem mimari bu merkezden yayılmıştır.” Wittek devamla, Bu muazzam coğrafyaya yayılan Osmanlı İmparatorluğu’nun, asırlarca siyasi olayların cereyanını tayin eden rakipsiz bir devlet olduğunu, aynı zamanda bu memleketlerde bir kültür dönemi açtığını, imparatorluk yıkıldıktan sonra bile bu hars (kültür) devrinin izlerinin sürdüğünü ileri sürmektedir.³³ Voltair de Toynbee’yi tekzip eden, Osmanlı Devleti’ni yönetenlerin nasıl olduğunu işaret eden şu sözü yazmıştır: “II. Mehmet (Fatih), Avrupa devlet başkanlarının hepsinden daha terbiyeli, daha kültürlü idi. Yunanca, Farsça, Arapça konuşurdu. Latince anlar, resim yapar, o zamanlar bilindiği kadar coğrafya, matematik bilirdi.”³⁴ Wittek ve Voltaire’nin yukarıdaki ifadeleri, Toynbee’nin iddiasının aksine, Türkleri Avrupa’nın İlk ve Orta Çağlardaki nomad kavimleriyle karşılaştırılamayacağını önemli birer göstergesidir.

İbrahim Kafesoğlu da Türk sosyologlarından Ziya Gökalp’in bu konudaki açıklamasına yer vererek Toynbee’den farklı bir fikri savunmaktadır. Gökalp, cemiyette göçebelik-medeniyet tasnifini yapmakta ve toplulukların aşiret hayatı yaşadıkdan sonra şehirlere yerleşerek devlet kurduklarını ileri sürmektedir. Dolayısıyla Türk kültürü açısından “Medine” (cite) tabirini, teşkilatlı hâlde “şehir”de yerleşmek yerine, dağınık kabilelerin, düzenli bir devlet kuruluşu içinde birleşmeleri olarak yorumlamaktadır. Göktürk “ili” böyle bir devlet kuruluşu iken, aynı devirde “Tatarlar” aşiret hayatını sürdürmekte olan “bedeviler” konumundaydı. Kafesoğlu, bu noktada önemli bir açıklama getirmektedir. Ona göre; asli göçebe kültüründe mevcut bulunmayan iki temel unsur olan “at” ve “demir” Türk kültüründe mevcuttu.³⁵

O hâlde, Türk milleti “tarihsiz” değil, aksine parlak uzun mazisi ile tarihî zenginliği ortada olan bir halktır ve “kanunsuz” değil, kültürün ayrılmaz bir parçası olan teşkilatçılığı sayesinde birçok devlet kurarak yürürlükte tuttuğu hukuki mevzuatla seçkinleşen bir millettir. Buna göre de, Türklerin tamamen zıt mana ve mahiyette nomad (göçebe) cemiyet sayılması mümkün değildir.³⁶

Tarihte Türkler, uzun süren ve geniş topraklarda hâkimiyet kurmuş üç büyük imparatorluktan biridir. Tarih sırasına göre bunlardan ilki Roma İmparatorluğu’dur. İngiltere’den Karadeniz’e, Akdeniz havzasını içine alacak şekilde Avrupa, Orta Doğu ve Kuzey Afrika’ya hükmederek ve asırlarca bölgede kalarak hukuki kuralları, mimari ve kültür anlamında izler bırakarak adlarını yazdırmışlardır. Gene Orta Doğu’nun tamamına yakın coğrafyada, Kuzey Afrika ve İspanya’ya kadar uzanan bölgelerde önce Emeviler, daha sonra da Abbasilerle sürdürülen bir Arap-İslam İmparatorluğu da aynı sınıfa konulabilir. Orta Doğu’nun tamamı, İtalya, Fransa ve İspanya sahilleri hariç Akdeniz havzasının tamamı, Kafkaslar’ın kuzeyinden Viyana kapılarına, Adriyatik’ten Hint Okyanusu’na kadar uzanan coğrafyada uzun asırlardır hâkimiyet kurmuş olan Osmanlı İmparatorluğu da kuşkusuz aynı sınıfa girecek, bir diğer cihan devleti olmuştur. Öyle ki, bu devletin yıkılışına yakın geri çekildiği topraklarda yeni siyasal oluşumlar bir türlü rayına oturamamış, Balkanlar, Kafkaslar ve Orta Doğu bir türlü istikrar ve huzur bulamamıştır.³⁷

Yukarıdaki üç devletle büyüklük anlamında kıyaslanabilecek başka devletler de tarih sahnesinde kurulmuşlardır. Bunlardan biri Kral Philip’le ortaya çıkan ve Büyük İskender’le Balkanlar’dan en kısa sürede Hindistan’a kadar uzanan müthiş Makedonya İmparatorluğu’dur. Ancak, Büyük İskender’in ölümüyle birlikte tarih sahnesinden silinmiştir. Batı Hun Devleti de ünlü hakanları Attila ile Orta Avrupa, Rus stepleri ve Roma İmparatorluğu’nu titretmiş ancak, Attila’nın ölümü ile silinip gitmiştir. Bir dünya imparatorluğu kurmayı düşleyen Cengiz Han, bunu neredeyse oğulları ve torunları ile birlikte gerçekleştirmiş, öyle ki, neredeyse Asya kıtası Moğol İmparatorluğu’ndan sorulmaya başlanmıştır. Ama Cengiz’in torunları ile birlikte bu muhteşem imparatorluk da dağılmıştır. Benzer bir durum Timur’un devletinde görüldü. Timur’la büyüyen ve sadece Karadeniz-Hazar havzası, Türkistan ve Orta Doğu’yu hâkimiyeti altına alan saltanatı, Timur’un ölümüyle birlikte dağılıp gitmiştir. Zira, tüm bu devletler dünyayı sadece “kılıç” gücüyle sindirip, korkuyla yönetmeye kalkmışlardır. Roma’da, Arap-İslam İmparatorluğu’nda ve Osmanlıda bulunan adalet ve devlet yöneticiliği vasıfları bulunmadığı için, tarih sahnesine erken veda etmişlerdir. Topraklarında güneş batmayan Büyük Britanya İmparatorluğu bile, tarihte var olan üç büyük imparatorluğu yakalayamamış, zira onlar kadar uzun süreli yaşayamadan bir buçuk adaya sığabilecek kadar küçülmüştür.

Konumuz itibarıyla tekrar Türk jeopolitiğine dönülecek olursa, Osmanlı İmparatorluğu’nu 1299 yılından 1920’lere kadar taşıyan gücün kaynağının bizzat

Türklerin, yukarıdaki paragraflarda açıklanmaya çalışılan üstün özelliklerinin olduğu açıktır. Türklerin tüm bu güzel ve üstün özelliklerinin yanında ne yazık ki, güzel olmayan yanları da vardır. Bunlardan bir kısmını, XX. yüzyılın ikinci yarısında Türk milliyetçiliğinin bayraktarlığını yapan Alparslan Türkeş şöyle ifade etmektedir: “Türk milletinde Bizans’tan geçme bir hastalık vardır. Gevşeklik, laubalilik, dedikodu, fitne, fesat, terbiyesizlik, birbirini beğenmemek, sır saklayamamak, rastgele laf söylemek... (...) Bu hastalık sizde de var. Bu hastalığı tedavi edin. Tedavi etmeniz lazımdır. Bu hastalığı tedavi edemezseniz, kendinize yol seçiniz. (...) Türk milletini batıran, Bizans’ı batıran, Osmanlı İmparatorluğu’nu batıran hastalık budur.”³⁸

Türkiye Türkleri, Türkiye Cumhuriyeti’nin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk’le birlikte gerçekleştirdiği inkılapları (veya devrimleri) ile çağdaş uygarlıklar düzeyine ulaşmak için büyük çabalar sarf etti. Bunu Batılılara şirin görünmek için yapmadı. Ama Batılılar da Türk’ün bu çağdaşlaşma hareketine pek de sempati duymadılar. Bunu Arnold Toynbee biraz da öz eleştiri içeren ifadeleriyle şöyle açıklamaktadır:

“...Batı ile İslam’ın ilk karşılaşmasından itibaren doğalarına aykırı davranmakla suçladığımız bu Türk ‘Herodian’ları, Batılı bir milletin veya devletin kopyasını Türkiye’de üretmeye çalışıyorlar. Amaçlarını biliyor olsak bile, sarf ettikleri bu kadar emeğe, zahmete değip değmeyeceğini merak etmekten kendimizi alamıyoruz. Kendisini başkaları gibi yaratmadığı için Tanrı’ya her gün dua eden Ferisi³⁹ görünümünde bize karşı koyan Türk ‘Zealot’undan⁴⁰ hoşlanmadığımız bir gerçek. Kendisiyle ‘acaip bir insan’ olarak övündüğü sürece biz acayıpliğini iğrençleştirerek gururunu kırmaya kendimizi adanmışız ve etrafındaki psikolojik zırrı delmek için ona ‘Konuşulamayan Türk’ adını taktık, şimdi gözlerimizin önünde tamamladığı ‘Herodian’ devriminin içine sürükledik. Bizim tehdidimiz yüzünden kararını değiştirip, kendisini komşu ülkelerin insanlarından farsızlaştırmak için elinden gelen her şeyi yaptı. Bu defa İsraililerin kendilerine bir kral ararken başvurdukları kabalığı itiraf ettikleri anda Samuel’in kızdığı gibi kızdık ve sıkıldık.”

“Bu şartlarda Türklere karşı davranışımız en azından bir kabalık sayılır. Bizim tehdidimizin kurbanı olan Türk, ne yaparsa yapsın gözümüze giremeyeceğini, kitabımız Kitab-ı Mukaddes’ten alıntılar yaparak gösterebilir: ‘Biz size kaval çaldık, siz oynamadınız; biz yas tuttuk siz ağlamadınız!’ tehdidimizin kaba olması, aynı zamanda yanlış olmasını gerektirmez. Bu sarf edilen emek boşuna

Topraklarında güneş batmayan Büyük Britanya İmparatorluğu bile, tarihte var olan üç büyük imparatorluğu yakalayamamış, zira onlar kadar uzun süreli yaşayamadan bir buçuk adaya sığabilecek kadar küçülmüştür.

olmasa ve bu çok dikkatli Türk 'Herodian'ları amaçlarına tam tamına ulaşırsalar bile, bu medeniyet hazinemize ne ekleyebilir?"

"İşte bu noktada 'Herodian'lığın iki zayıflığı kendini ele veriyor. Birincisi, 'Herodian'lığın yaratıcı değil de taklitçi olması. Bu yüzden bir başarıya ulaşsa bile, insani bir yaratıcılığı geliştirmek yerine taklit ettiği toplumun makine yapımı maddelerini geliştirmeye mahkûm. İkincisi, 'Herodian'lığın bu yolu seçenlerden ancak bir azınlığı kurtuluşa erdirebileceği gerçeğidir. Çoğunluk, taklit edilen bir toplumun yönetici sınıfının emrine girmeyi göze alamaz. Bunların kaderi, taklit ettikleri toplumun işçi sınıfını arttırmaktan ibaret. (...) Herodianlığın etkisiyle bu insanlar ülkelerini Batı'nın millî devletlerinden biri hâline getirip, Batılı kardeşleriyle aynı derecede eşit, özgür ülkeler hâline gelseler bile bir şey değişmeyecek."⁴¹

Toynbee bir başka kitabında, Batı'nın Yakın Doğu'yu bir barbarlar ülkesi olarak gördüğünü, bu tutumun ise tamamen duygusal olduğunu ifadeyle; "...Belki daha az barbarlık yapmış olan Batılı atalarımız, Yakın Doğu milletlerinin son 150 yıl boyunca içinde buldukları koşulların benzerleri ile karşılaşsalar, daha mı iyi hareket edeceklerdi. 1923 yılında sona eren 10 yıl içinde Belçika'da, İrlanda'da, Almanya'da olanlar; Türklerin, Rumların ve Bulgarların yaptıklarından daha mı hafiftir? Yakın Doğu milletlerinin karşısına çıkan güçlüklerle Batı uygarlığı karşılaşmış olsaydı, bizler şimdiye kadar çoktan yıkılmış olurduk!" şeklinde sözlerini sürdürmektedir.⁴² Bir başka yerde ise Türk tarihinin Batılı gözlerle kötü koşullar içinde gösterildiğini, Osmanlı Türklerinin Batı'nın ufuklarında önce aşırı din düşmanları olarak görüldüğünü, askerî ve siyasi zaferleri azalınca, bu kez Batı'nın nazarında "yine yanlış olan egzotik açıdan" barbarlar olarak nitelendirildiğini açıklamaktadır. Batı'nın bu ön yargılı tutumunu da eleştirmekten geri kalmayan Toynbee, açıklamasını şöyle sürdürmektedir:

"...Türklerin Batı ile ilişkide karşılaştıkları sorunlarla Batılı olmayan başka milletler de karşılaşmaktadırlar. Dünyanın her yerinde milletler iki yol ağzında beklemektedirler. Ya bu yola ya o yola sapacaklardır. Artık tarafsız kalmalarına imkân yoktur. Çünkü her şeyden önce, huzursuz bir kaynaşma içinde olan Batı onlara rahat vermeyecektir."⁴³

Sonuç

Türk'ün kimliği hakkında yazılacak çok şeyler vardır kuşkusuz. Bu yazıda bir nebze de olsa "Türk Kültür Tarihi"ne⁴⁴ değinildiği gibi, özellikle Türk'ün değişmeyen (evrensel) bazı nitelikleri, Türklere karşı bazı ön yargıları ve her şeye rağmen Türk'ün önemli özellikleri verilmeye çalışıldı.

Bilhassa Türk devletini yöneten devlet adamlarının, tarihteki "Kağan-millet" ilişkisi, Türklerin "asimilasyon" (eritilme, devşirilme) tehlikesine karşı zaafiyeti gibi hususların dikkate alınması, Türk devletinin geleceği konusunda belirleyici olabilecektir.

Kahraman ve “savaşçı” olarak bilinen Türk’ün, bu özelliklerine “çalışkanlık, araştırma ve yaratıcılık ile sonuç alıcı üretim gibi, geleceğini güven içerisinde alacak yeni “üstün” özelliklere sahip olması için de eğitim-araştırma ağırlıklı planlamalar yapılmalıdır. Zira Türk, genelde eksik olan bu özellikleri kazanabilecek azim ve iradeye sahiptir. Yeter ki planlı ve düzgün bir yönlendirme yapılsın! ■

¹ Bu söz, Türklerin askerî meziyetleri ve üstünlüklerinin belirtildiği, “Fezailü’l-Etrak” adıyla eseri bilinen büyük Arap edibi El-Cehiz tarafından yazılmıştır. Ayrıntılar için bk. Zekeriya Kitapçı (1987), *Orta Doğu’da Türk Askeri Varlığı*, İstanbul: Türk Dünyası Araştırmalar Vakfı Yay. s. 2-3.

² Paul R. Krause (2005), *Türkiye 1915*, çev., Nurettin Süleymançil, İstanbul: Heyemola Yayınları, s. 45.

³ İbrahim Kafesoğlu, Mehmet Saray (1984), *Atatürk İlkeleri ve Dayandığı Tarihi Temeller*, İstanbul: Kuşak Ofset Yay., s. 20.

⁴ İbrahim Kafesoğlu, M. Saray, age., s. 26.

⁵ İbrahim Kafesoğlu, M. Saray, age., s. 30-33.

⁶ İbrahim Kafesoğlu (1998), *Türk Milli Kültürü*, İstanbul: Ötüken Yayınları, s. 346-347.

⁷ İlyas Doğan (2006), “Orhun Kitabelerinde ve İslam Öncesi Türk Topluluklarında Devlet, Toplum ve Siyaset Anlayışı”, *XIV. Türk Tarih Kongresi 9-13 Eylül 2002*, C. 3, Ankara: TTK, s. 429-430.

⁸ Mehmed Niyazi (1999), *Türk Devlet Felsefesi*, İstanbul: Ötüken Yayınları, s. 242.

⁹ İbrahim Kafesoğlu, age., s. 355-356.

¹⁰ Erol Güngör (2003), *Tarihte Türkler*, İstanbul: Ötüken Neşriyat, s. 30-31.

¹¹ Erol Ulubelen (1967), *İngiliz Gizli Belgelerinde Türkiye*, İstanbul: Aykaç Kitapevi, s. 63.

¹² Sultan Abdülaziz döneminde ortaya çıkan ve yurt dışına kaçan bu ilk kuşak Türk aydınları, Giuseppe Mazzini’nin “Genç İtalya” modelinden esinlenerek, Genç Türkiye ya da “Genç Türkler” adını almıştır. Ayrıntılar için bk. Giacomo E. Carreto (1992), *Akdeniz’de Türkler*, çev., Durdu Kundakçı, Gülbende Kuray, Ankara: TTK Yay., s. 59.

¹³ Araba parçalarında (vites, diferansiyel, kaput, far vs.) olduğu gibi, makyaj (bu kelime de Fransızcadır) malzemelerinin ve insan bakımı ile ilgili mesleklerin (berber, kuaför, masaj vs.) hemen hepsi Fransızcadır.

¹⁴ Celalettin Yavuz (2010), *Avrasya’da Türk Jeopolitiği: Türklere Açılan Geniş Ufuklar*, Ankara: Berikan Yayınları, s. 27-28.

¹⁵ İlber Ortaylı (2000), “Osmanlı Devleti ve Ötekiler”, *Beylikten Cihan Devletine, Milliyetçilik ve Milliyetçilik Tarihi Araştırmaları VII. İtmi Kongresi (Eskişehir, 3-4 Aralık 1999)*, hzl.: Bahaeddin Yediyıldız, Yücel Hacıoğlu, Ankara: Türk Yurdu Yayınları, s. 65-66.

¹⁶ Köln şehrinin Hürth kasabasındaki Bundessprachenamt.

¹⁷ Turks are warrior.

¹⁸ Voltaire (1975), *Türkler Müslümanlar ve Ötekiler*, drl.: Osman Yensenî, Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, s. 28-30

¹⁹ Utkan Kocatürk (1984), *Atatürk’ün Fikir ve Düşünceleri*, Turhan Kitapevi, Olgaç Matbaası, s. 169-170.

²⁰ Basri Baş, “Ağlayıp Onlara Bayram Yaptırmam”, *Akşam*, 10.04.2007, s. 14.

²¹ Osman Turan (2005), *Türk Cihan Hakimiyeti Meşkuresi Tarihi*, İstanbul: Ötüken Yayınları, s. 23.

²² Lev Nikolayeviç Gumilev (2002), *Eski Türkler* çev., D. Ahsen Batur, İstanbul: Selenge Yayınları, s. 411.

²³ Orhan Türkdoğan (1979) (?), *Türk Tarihinin Sosyolojisi: Toplum Yapısı ve Sınıfsal Gelişim*, Birinci Kitap, Ankara: Hasret Yayınları, s. 298-299.

²⁴ Nevzat Köseoğlu (2000), “Kültürel-Dini Dinamikler”, *Beylikten Cihan Devletine, Milliyetçilik ve Milliyetçilik Tarihi Araştırmaları VII. Kongresi, 3-4 Aralık 1999*, hzl. Bahaeddin Yediyıldız, Yücel Hacıoğlu, Ankara: Türk Yurdu Yayınları, s. 78-79.

²⁵ Utkan Kocatürk, age., s. 170.

²⁶ Utkan Kocatürk, age., s. 170-171.

- ²⁷ İlber Ortaylı, agy., s. 58-59.
- ²⁸ Ayrıntılar için bk. Arnold J. Toynbee (1971), *Türkiye – Bir Devletin Yeniden Doğuşu*, çev., Kasım Yargıcı, İstanbul: Milliyet Yayınları, s. 33-48.
- ²⁹ İbrahim Kafesoğlu, age., s. 33-34.
- ³⁰ Arnold J. Toynbee (2002), *Türkiye ve Avrupa*, çev., Kasım Yargıcı, Mehmet Ali Yalman, İstanbul: Örgün Yayınevi, s. 22-23.
- ³¹ Orhan Türkdoğan, age., s. 413-414.
- ³² Charles Eliot, *Avrupa'daki Türkiye*, C. 1, çev., Adnan Sınar, Şevket Serdar Türet, Tercüman 1001 Temel Eser, s. 90-91.
- ³³ Paul Wittek (1947), *Osmanlı İmparatorluğu'nun Doğuşu*, çev., Fahriye Arık, İstanbul: Şirketi Mürebbiye Basımevi, s. 5-6.
- ³⁴ Voltaire, age., s. 28.
- ³⁵ İbrahim Kafesoğlu, age., s. 34-35.
- ³⁶ İbrahim Kafesoğlu, age., s. 33.
- ³⁷ Celalettin Yavuz, age., s. 23-24.
- ³⁸ Müjdat Kayayerli, *MHP Afyon Milletvekili Müjdat Kayayerli (2002), TBMM'den Millete*, s. V.
- ³⁹ Ferisi: Museviler'de eski dönemde dinî tarikata mensup kimse.
- ⁴⁰ Zealot: Roma hâkimiyetine karşı ayaklanmış Musevi partizanlara verilen ad.
- ⁴¹ Arnold J. Toynbee (1991), *Medeniyet Yargılanıyor*, çev., Ufuk Uyan, İstanbul: Ağaç Yayıncılık, s. 176-177.
- ⁴² Arnold J. Toynbee, *Türkiye ve Avrupa*, age., s. 222-223.
- ⁴³ Arnold J. Toynbee, age., s. 252.
- ⁴⁴ Türk Kültür Tarihi hakkında genişletilmiş bir özet bilgi ile Türk'ün ayrıntılı özellikleri için bk. Celalettin Yavuz, age., s. 5 109.